

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII
ZAKRES PODSTAWOWY
KLASA I

Dział programowy	Zakres wymagań na poszczególne oceny szkolne				
	dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Mapa świata	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo</i>, <i>integracja</i>, <i>dezintegracja</i> - wskazuje na mapie politycznej świata wybrane państwa i ich stolice - wymienia przykłady największych i najmniejszych państw pod względem powierzchni i liczby ludności - wymienia nazwy państw powstałych w Europie po 1989 r. - wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską - wymienia nazwy województw Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy państwa - wyjaśnia różnicę między enklawą a eksklawą - wskazuje na mapie politycznej świata przykłady enklaw i eksklaw - porównuje powierzchnię państw na podstawie danych statystycznych - wymienia nazwy kontynentów objętych procesem dekolonizacji - podaje przyczyny dekolonizacji - wymienia przykłady terytoriów zależnych - podaje przyczyny procesów integracji i dezintegracji państw - wymienia regiony 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje zmiany na mapie politycznej świata w różnych okresach historycznych - opisuje skutki dekolonizacji - analizuje mapę polityczną świata - opisuje zmiany na mapie politycznej świata po 1989 r. oraz następstwa tych zmian - opisuje na podstawie mapy Polski i danych statystycznych zmiany granic Polski po 1945 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia kształtowanie się aktualnego podziału politycznego od okresu wielkich odkryć geograficznych przez kolonializm po proces dekolonizacji - opisuje ustroje polityczne na świecie - wyjaśnia gospodarcze, społeczne oraz polityczne skutki integracji i dezintegracji w skali lokalnej, regionalnej i globalnej - wykazuje korzyści wynikające z położenia geograficznego Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przyczyny integracji i dezintegracji państw - uzasadnia, dlaczego niektóre kraje ulegają rozpadowi politycznemu - ocenia znaczenie położenia geopolitycznego Polski w Europie i na świecie

		<p>świata, w których zachodzą procesy integracji i dezintegracji</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje położenie i granice Polski - opisuje podział administracyjny Polski 			
Ludność i urbanizacja	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia</i>, <i>przyrost naturalny</i>, <i>eksplozja demograficzna</i> - wymienia czynniki wzrostu liczby ludności na świecie - wymienia nazwy najludniejszych kontynentów i wskazuje te kontynenty na mapie świata - wymienia nazwy krajów o wysokim i niskim przyroście naturalnym - odczytuje z wykresu wartość współczynników: urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności na poszczególnych kontynentach - opisuje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności na świecie - odczytuje z mapy tematycznej zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego na świecie - wymienia czynniki wpływające na eksplozję demograficzną - analizuje wykres przedstawiający model przejścia demograficznego - opisuje na podstawie 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza współczynnik przyrostu naturalnego - wykazuje przyczyny zmian współczynnika przyrostu naturalnego na świecie - porównuje na podstawie danych statystycznych wartość współczynnika przyrostu naturalnego w krajach słabo i wysoko rozwiniętych - charakteryzuje fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego na przykładach z całego świata - wymienia czynniki wpływające na niską wartość przyrostu naturalnego w Polsce - wymienia skutki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny dysproporcji między wartością współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo - analizuje skutki eksplozji demograficznej - analizuje skutki ujemnego przyrostu naturalnego w krajach wysoko rozwiniętych - opisuje cechy społeczeństw w różnych fazach przejścia demograficznego na wybranych przykładach - analizuje model przejścia 	<ul style="list-style-type: none"> - prognozuje zmiany liczby ludności na świecie - przewiduje skutki wzrostu liczby ludności na świecie - formułuje wnioski na podstawie analizy diagramu ilustrującego zmiany współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach - analizuje konsekwencje struktury wieku w społeczeństwach odznaczających się wysokim i niskim odsetkiem dzieci i młodzieży - wymienia sposoby przeciwdziałania

	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura demograficzna, struktura zatrudnienia</i> - wymienia cechy struktury demograficznej - wymienia państwa o różnej średniej długości trwania życia na świecie oraz wskazuje je na mapie - odczytuje dane z piramidy wieku i płci - definiuje bezrobocie - wyjaśnia znaczenie terminu <i>gęstość zaludnienia</i> - wymienia nazwy obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia na świecie i wskazuje te obszary na mapie - wymienia na podstawie mapy bariery osadnicze na świecie - odczytuje z danych statystycznych gęstość zaludnienia na 	<ul style="list-style-type: none"> wykresu i danych statystycznych zmiany liczby ludności w Polsce po 1946 r. - opisuje strukturę wieku i płci na podstawie danych statystycznych oraz piramidy wieku i płci na wybranych przykładach - odczytuje z mapy średnią długość trwania życia na świecie - omawia przyczyny wzrostu średniej długości trwania życia w Europie - omawia przyczyny starzenia się społeczeństw - charakteryzuje na podstawie piramidy wieku cechy społeczeństwa młodego i starego - charakteryzuje strukturę zatrudnienia ludności w wybranych krajach - omawia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> starzenia się społeczeństw - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania współczynnika feminizacji i maskulinizacji w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo - analizuje piramidę wieku i płci ludności Polski - porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych i wykresu - wyjaśnia przyczyny różnych rodzajów bezrobocia - porównuje gęstość zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo - oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia - porównuje wartość gęstości zaludnienia w wybranych krajach 	<ul style="list-style-type: none"> epidemiologicznego na wybranych przykładach - ukazuje zmiany liczby ludności w Polsce - interpretuje piramidę wieku i płci społeczeństwa młodego (rozwojowego), zastoju i starego (regresywnego) - wykazuje zależność pomiędzy strukturą płci a wiekiem społeczeństwa - porównuje strukturę demograficzną Polski ze strukturą demograficzną wybranych krajów świata - wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu gospodarczego państw - wymienia społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia na świecie - wyjaśnia, na czym polegają zmiany 	<ul style="list-style-type: none"> bezrobociu na świecie - uzasadnia konieczność dostosowania kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb gospodarki w Europie i w Polsce - formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie - analizuje skutki dużej lub małej gęstości zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo - analizuje główne kierunki migracji we współczesnym świecie - ocenia skutki migracji zagranicznych - podaje przykłady działań, które mogłyby ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, językowego i religijnego na świecie - wyjaśnia szanse i
--	---	---	--	--	---

	<p>kontynentach</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, emigracja, imigracja, reemigracja, saldo migracji</i> - wymienia czynniki migracji na świecie - wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków - wymienia nazwy krajów, do których migrują Polacy, i wskazuje te kraje na mapie - wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie i wskazuje rozmieszczenie ich przedstawicieli na mapie - wymienia główne rodziny i grupy językowe na świecie - wymienia główne religie na świecie - wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa</i> - wymienia mniejszości narodowe 	<p>bezrobocia na wybranych przykładach</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności na wybranych przykładach - omawia na podstawie mapy gęstości zaludnienia zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na świecie - wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej - opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie ludności w Polsce - klasyfikuje migracje i podaje ich przyczyny - odczytuje z wykresu saldo migracji w wybranych krajach świata - wyjaśnia przyczyny ujemnego salda 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje geograficzne czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce - porównuje saldo migracji w wybranych krajach - oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego - opisuje wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby ludności na świecie - charakteryzuje na podstawie mapy zróżnicowanie odmian ludzkich - charakteryzuje różnice między poszczególnymi kręgami kulturowymi na świecie - analizuje zróżnicowanie kulturowe ludności Polski - opisuje typy form osadnictwa wiejskiego - opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na 	<p>zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie - wykazuje zależność pomiędzy liczbą ludności a poziomem rozwoju gospodarczego na danym obszarze - charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków - charakteryzuje czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów - opisuje pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych - podaje konsekwencje występowania wielu odmian ludzkich oraz 	<p>zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata - proponuje działania, które mogą poprawić jakość życia mieszkańców w dzielnicach nędzy (slumsach, fawelach)
--	---	--	---	--	---

	<p>żyjące w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje jednostek osadniczych - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> - wymienia funkcje miast na świecie - wskazuje na mapie świata i Polski największe miasta - wymienia kryteria wyróżniania miast w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, zespoły miejskie</i> - wymienia płaszczyzny urbanizacji - wymienia czynniki mające wpływ na intensywność urbanizacji - odczytuje na podstawie danych statystycznych wskaźniki urbanizacji w wybranych krajach świata - wymienia nazwy najlepiej i najslabiej 	<p>migracji ludności w wybranych krajach</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje główne kierunki migracji na świecie - wyjaśnia przyczyny kulturowego zróżnicowania ludności na świecie - opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę wyznaniową na świecie - opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie językowe ludności świata - opisuje na podstawie mapy kręgi cywilizacyjne na świecie - wymienia nazwy regionów zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe w Polsce i wskazuje te regiony na mapie - wyjaśnia różnicę między miastem a wsią - podaje przykłady typowych form 	<p>wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych, w państwach rozwijających się)</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje miasta typowe dla poszczególnych regionów świata - wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia miast w Polsce - opisuje fazy urbanizacji - porównuje i opisuje wskaźniki urbanizacji na świecie i w wybranych regionach - opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy - wykazuje różnice między aglomeracją monocentryczną a policentryczną - opisuje przyczyny powstawania dzielnic 	<p>dużego zróżnicowania etnicznego na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego - wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej - ocenia pozytywne i negatywne skutki życia w mieście - podaje przykłady typów miast odznaczających się podobnymi elementami architektonicznym i układem przestrzennym - opisuje kryteria wyróżniania miast w Polsce - wykazuje przyczyny i 	
--	--	--	---	--	--

	<p>zurbanizowanych województw w Polsce</p>	<p>osadnictwa wiejskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje czynniki miastotwórcze i funkcje miast - opisuje na podstawie fotografii typy fizjonomiczne przykładowych miast świata - wymienia na podstawie mapy miasta w Polsce liczące powyżej 200 tysięcy mieszkańców - opisuje przyczyny urbanizacji na świecie - wymienia typy aglomeracji miejskich - wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie - wyjaśnia proces dezurbanizacji - wskazuje na mapie świata obszary najsilniej i najslabiej zurbanizowane oraz największe zespoły miejskie - wymienia fazy urbanizacji 	<p>nędzy w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo</p>	<p>skutki ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje proces suburbanizacji i reurbanizacji w Polsce - wyjaśnia przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego i problemów komunikacyjnych w dużych miastach 	
--	--	---	---	---	--

<p>Globalna gospodarka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy obszarów o korzystnych czynnikach rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie świata - wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura użytkowania ziemi, monokultura, rolnictwo towarowe, rolnictwo samozaopatrzeniowe</i> - wymienia nazwy głównych roślin uprawnych na świecie - wymienia czynniki warunkujące rozmieszczenie upraw na świecie - wymienia główne uprawy w Polsce - wymienia cele hodowli zwierząt - wymienia główne gatunki zwierząt hodowlanych w różnych regionach świata 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie rolnictwa - opisuje na podstawie map warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie - wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa - wyróżnia na podstawie danych statystycznych i wykresu główne cechy struktury użytkowania ziemi - opisuje na podstawie danych statystycznych poziom mechanizacji rolnictwa w wybranych krajach świata - wymienia cechy rolnictwa ekstensywnego i intensywnego - klasyfikuje rośliny uprawne - podaje przyczyny różnicowania w rozmieszczeniu obszarów upraw 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny przestrzennego różnicowania rolnictwa na świecie - porównuje cechy rolnictwa intensywnego i ekstensywnego na wybranych przykładach - oblicza wielkość plonów na wybranych przykładach - opisuje główne obszary upraw na świecie - wyjaśnia przyczyny różnicowania rozmieszczenia obszarów upraw na świecie - porównuje wielkość produkcji rolniczej w wybranych krajach świata i w Polsce - opisuje główne obszary chowu zwierząt na świecie - wymienia przyczyny różnicowania rozmieszczenia chowu na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i społeczno-gospodarczych na zmiany struktury użytkowania ziemi - wykazuje pozytywne i negatywne skutki rolnictwa uprzemysłowionego - analizuje przestrzenne rozmieszczenie sposobów gospodarowania na świecie i w wybranych regionach - uzasadnia przyczyny różnicowania upraw roślin w wybranych regionach - ocenia zmiany w strukturze zasiewów w Polsce - ocenia strukturę hodowli zwierząt na świecie - ocenia znaczenie chowu zwierząt dla polskiej gospodarki - analizuje skutki 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje na wybranych przykładach zależność poziomu produkcji rolnej od warunków pozaprzyrodniczych - porównuje warunki rozwoju rolnictwa w Polsce z warunkami rozwoju rolnictwa w krajach Unii Europejskiej i formułuje wnioski - porównuje na podstawie danych statystycznych plony i zbiory roślin uprawnych w wybranych krajach świata i w Polsce oraz formułuje wnioski - wykazuje zależność w rozmieszczeniu chowu niektórych gatunków zwierząt hodowlanych od warunków produkcji rolnej (przyrodniczych i pozaprzyrodniczych) - uzasadnia potrzebę ochrony zasobów leśnych oraz formułuje
-----------------------------------	--	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przeznaczenie wybranych zwierząt hodowlanych - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monokultura leśna, lesistość, rybołówstwo, rybactwo, akwakultura, marikultura</i> - wymienia największe kompleksy leśne na Ziemi - wymienia funkcje lasów - wymienia na podstawie mapy województwa o największym i najmniejszym zalesieniu w Polsce - wymienia na podstawie danych statystycznych nazwy państw o największych połowach morskich - wymienia nazwy portów rybackich w Polsce - wymienia sekcje i działy przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> wybranych roślin - wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje te obszary na mapie świata - wymienia największych producentów wybranych roślin - wyjaśnia znaczenie roślin zbożowych i przemysłowych w Polsce - przedstawia czynniki wpływające na hodowlę zwierząt na świecie - omawia na podstawie wykresów pogłowia zwierząt hodowlanych na wybranych przykładach - wymienia nazwy regionów hodowli zwierząt i wskazuje te regiony na mapie świata - opisuje główne kierunki produkcji zwierzęcej w Polsce - przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje intensywny i ekstensywny chów zwierząt - omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie rozmieszczenia hodowli bydła w różnych regionach - wyjaśnia przyczyny spadku pogłowia zwierząt hodowlanych w Polsce - charakteryzuje racjonalną gospodarkę leśną na wybranych przykładach - charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) - omawia problemy gospodarki leśnej w Polsce - charakteryzuje cechy gospodarki morskiej - porównuje udział oceanów w światowych połowach 	<ul style="list-style-type: none"> nieracjonalnej gospodarki leśnej na świecie i w Polsce - podaje przykłady pozytywnego i negatywnego gospodarowania zasobami leśnymi - wykazuje przyczyny rabunkowej gospodarki leśnej na wybranych przykładach - analizuje zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich - wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu a warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim - analizuje przyczyny prywatyzacji i restrukturyzacji przemysłu w Polsce - wyjaśnia udział i znaczenie inwestycji 	<ul style="list-style-type: none"> wnioski - uzasadnia potrzebę współdziałania państw w zakresie ochrony zasobów morskich - ocenia skutki procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu na świecie i w Polsce - ocenia politykę państw wysoko rozwiniętych gospodarczo dotyczącą restrukturyzacji okręgów przemysłowych - uzasadnia korzyści wynikające z rozwijania nowoczesnych gałęzi przemysłu - prognozuje zmiany w bilansie energetycznym świata do 2050 r. - uzasadnia konieczność racjonalnej gospodarki surowcami energetycznymi i energią - ocenia możliwości
--	--	---	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia funkcje przemysłu - wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu -wymienia najlepiej rozwijające się działy produkcji przemysłowej w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okręg przemysłowy, ośrodek przemysłowy</i> - wymienia na podstawie mapy nazwy okręgów przemysłowych na świecie - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>restrukturyzacja przemysłu, modernizacja przemysłu, deglomeracja przemysłu</i> - wymienia branże przemysłu high-tech - wymienia na 	<p>gospodarcze wykorzystanie lasów</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia różnice między rabunkową a racjonalną gospodarką leśną - wymienia kraje na świecie o zróżnicowanej lesistości - opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie głównych kompleksów leśnych w Polsce - przedstawia podział obszarów morskich na świecie - wymienia przykłady wykorzystania oceanu światowego - opisuje na podstawie mapy obszary połowów morskich - porównuje na podstawie danych statystycznych wielkość połowów morskich w Polsce z innymi krajami - przedstawia znaczenie przemysłu - omawia na 	<ul style="list-style-type: none"> - mawia problemy gospodarki morskiej w Polsce - omawia różnice między przymusową, związaną i swobodną lokalizacją przemysłu - podaje przykłady lokalizacji przymusowej, związanej i swobodnej - charakteryzuje rewolucje przemysłowe - wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w polskim przemyśle w ostatnim 30-leciu - charakteryzuje na podstawie mapy czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych - omawia strukturę gałęziową przemysłu w wybranych okręgach - charakteryzuje formy przestrzenne przemysłu high-tech (technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe) 	<p>zagranicznych w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia pozytywne i negatywne skutki koncentracji przemysłu - analizuje na podstawie mapy udział produktów wysokiej technologii w eksporcie artykułów przemysłowych w wybranych krajach - opisuje wpływ przemysłu wysokich technologii na rozwój gospodarczy państw - wymienia skutki eksploatacji i wykorzystywania tradycyjnych surowców energetycznych - charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie - ocenia zjawisko uzależnienia produkcji energii na świecie od 	<p>wykorzystania w Polsce źródeł energii odnawialnej</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że zatrudnienie w usługach jest jednym z mierników poziomu rozwoju gospodarczego - wyjaśnia znaczenie łączności w funkcjonowaniu polskiej gospodarki - charakteryzuje główne problemy transportu w Polsce - wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych - opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności
--	--	--	---	--	--

	<p>podstawie mapy regiony, w których rozwija się przemysł high-tech</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia źródła energii na świecie - wymienia surowce energetyczne - wymienia największych producentów surowców energetycznych - wymienia główne surowce energetyczne w Polsce - wymienia typy elektrowni - wymienia odnawialne źródła energii - wymienia nazwy różnych typów elektrowni w Polsce - wyjaśnia znaczenie usług - wymienia rodzaje usług - wymienia działy komunikacji - klasyfikuje rodzaje transportu 	<p>wybranych przykładach czynniki lokalizacji przemysłu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia na podstawie danych statystycznych i wskazuje na mapie świata kraje o największej produkcji przemysłowej w wybranych dziedzinach - charakteryzuje na podstawie wykresu udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach - przedstawia na podstawie danych statystycznych i wykresu strukturę produkcji przemysłowej w Polsce - charakteryzuje cechy okręgu przemysłowego - wymienia rodzaje okręgów przemysłowych na świecie i lokalizuje je na mapie - wymienia cechy 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje wybrany ośrodek high-tech - wymienia przykłady najszybciej rozwijających się gałęzi nowoczesnego przemysłu - wymienia czynniki wpływające na strukturę energii w danym kraju - analizuje bilans energetyczny świata - wyjaśnia twierdzenie, że ropa naftowa rządzi światem - analizuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce - wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii - ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym - opisuje na podstawie wykresu dostęp do 	<p>źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki atomowej - przedstawia problemy przemysłu energetycznego w Polsce - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania udziału sektora usług w tworzeniu dochodu narodowego na świecie - omawia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów na świecie i w wybranych regionach - opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów świata - wyjaśnia przyczyny zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków - ocenia atrakcyjność 	
--	--	--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura transportowa</i> - wymienia czynniki rozwoju transportu - wymienia na podstawie mapy nazwy głównych portów morskich oraz wskazuje główne szlaki transportu morskiego - wymienia na podstawie mapy nazwy regionów o największej gęstości dróg kołowych na świecie - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne infrastruktura turystyczna</i> - wymienia rodzaje turystyki - wymienia przyczyny rozwoju turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> restrukturyzacji i modernizacji przemysłu - przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii - wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech - opisuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie - przedstawia na podstawie mapy rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie - opisuje znaczenie surowców energetycznych - wymienia nazwę organizacji skupiającej największych eksporterów ropy naftowej - odczytuje z wykresu zmiany w bilansie energetycznym świata - odczytuje na podstawie wykresów 	<ul style="list-style-type: none"> internetu w wybranych krajach świata - wyjaśnia przyczyny, które zadecydowały o stanie sieci transportowej w poszczególnych państwach, - charakteryzuje wady i zalety różnych rodzajów transportu - omawia znaczenie nowoczesnych terminali w rozwoju regionów - charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie - identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> turystyczną Polski 	
--	--	--	--	--	--

		<p>udział wybranych krajów w światowej produkcji energii elektrycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie surowce energetyczne w Polsce - wymienia zalety i wady różnych rodzajów elektrowni - wymienia i lokalizuje na mapie obszary występowania różnych typów elektrowni - wyjaśnia znaczenie odnawialnych źródeł energii elektrycznej dla gospodarki - lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłne i wodne - wyjaśnia znaczenie usług we współczesnej gospodarce - wykazuje znaczenie transportu - opisuje zróżnicowanie sieci transportowej na świecie - opisuje działy łączności			
--	--	---	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - opisuje znaczenie poszczególnych rodzajów transportu lądowego na świecie - opisuje na podstawie mapy przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci dróg kołowych i sieci kolejowej na świecie - opisuje znaczenie transportu wodnego i lotniczego - wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata - klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów - charakteryzuje rodzaje turystyki - wymienia nazwy regionów o wysokich walorach turystycznych i wskazuje te regiony na mapie 			
GLOBALNE PROBLEMY	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto (PKB)</i> - wymienia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno- 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze - porównuje na podstawie mapy i 	<ul style="list-style-type: none"> - klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników społeczno-gospodarczych - opisuje skutki 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje wybrane kraje świata pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. USD) oraz wskaźnika HDI 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata

<p>gospodarczym świata</p> <ul style="list-style-type: none"> - odczytuje z tabeli wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze - wymienia i wskazuje na mapie politycznej świata przykłady państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych gospodarczo - wyróżnia na podstawie mapy regiony bogate i biedne - wymienia czynniki wpływające na nierównomierny dostęp do żywności - wymienia na podstawie mapy kraje o niedoborze i nadprodukcji żywności - wyjaśnia znaczenie terminu <i>globalizacja</i> - wymienia przyczyny globalizacji - wymienia płaszczyzny 	<p>danych statystycznych produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w wybranych krajach</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) - odczytuje z mapy zróżnicowanie wskaźnika HDI w wybranych krajach - opisuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju na wybranych przykładach - określa na podstawie mapy i danych statystycznych, które regiony zalicza się do bogatej Północy, a które – do biednego Południa - opisuje przyczyny głodu i niedożywienia - odczytuje z wykresu strukturę niedożywienia w wybranych regionach świata - wskazuje na mapie regiony głodu i niedożywienia na 	<p>nierównomiernego rozwoju państw</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje poziomy wyżywienia na świecie - wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie - wyjaśnia przyczyny otyłości na świecie - wyjaśnia, na czym polegała zielona rewolucja - opisuje procesy globalizacji na świecie i ich wpływ na rozwój regionalny i lokalny - charakteryzuje wielkie korporacje i ich rolę w procesie globalizacji - przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej - analizuje znaczenie ONZ - charakteryzuje organizacje międzynarodowe, których członkiem jest 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega zależności między wartością wskaźnika PKB i HDI - analizuje działania bogatych państw i organizacji międzynarodowych mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami - wykazuje zależność poziomu wyżywienia ludności od warunków produkcji rolnej - analizuje skutki głodu i niedożywienia na świecie - wyjaśnia skutki zielonej rewolucji - wyjaśnia skutki otyłości jako choroby cywilizacyjnej - omawia pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji - podaje i analizuje przyczyny sprzeciwu wobec globalizacji - wyjaśnia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje sposoby zmniejszenia nierówności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - ocenia i projektuje różne formy pomocy krajów i organizacji pozarządowych państwom oraz regionom dotkniętym głodem - ocenia skuteczność działań organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów dotkniętych głodem - analizuje korzyści, jakie osiągają kraje średnio i słabo rozwinięte gospodarczo z lokalizacji filii międzynarodowych koncernów na ich terenie - uzasadnia na dowolnych przykładach, że Polska jest objęta procesem globalizacji
---	--	---	---	--

	<p>globalizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja międzynarodowa, handel zagraniczny, import, eksport, bilans handlu zagranicznego</i> - wymienia płaszczyzny integracji międzynarodowej - wymienia na podstawie mapy nazwy organizacji międzynarodowych - wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i> - wymienia źródła konfliktów na świecie - podaje przykłady wybranych konfliktów zbrojnych - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> - wymienia przyczyny antropopresji - wymienia nazwy obszarów o dużej antropopresji 	<p>świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów, w których występuje zjawisko głodu - wymienia przykłady procesów globalizacji - wymienia korzyści wynikające z rozwoju procesu globalizacji - wymienia nazwy największych korporacji na świecie - opisuje cele integracji w skali globalnej i regionalnej - wyjaśnia znaczenie handlu międzynarodowego - wyjaśnia, co składa się na bilans handlu zagranicznego - wymienia na podstawie diagramów głównych światowych eksporterów i importerów - wymienia na podstawie mapy 	<p>Polska</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski - opisuje miejsce i charakter wybranych zamachów terrorystycznych w XXI w. - wyjaśnia skutki terroryzmu - opisuje efekt cieplarniany i mechanizm powstawania dziury ozonowej - opisuje przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (globalnego ocieplenia) - charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania - wymienia działania człowieka 	<p>współpracy międzynarodowej na szczeblu krajowym i regionalnym</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia na wybranych przykładach przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne - analizuje pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej - wymienia skutki konfliktów zbrojnych - opisuje wybrany konflikt zbrojny, podając strony konfliktu, jego przebieg i przyczyny - wyjaśnia, w jaki sposób społeczność międzynarodowa może zapobiec istniejącym lub potencjalnym konfliktom zbrojnym - wymienia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze - ocenia rozwiązania 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że integracja polityczna i gospodarcza jest korzystna dla krajów zrzeszonych w poszczególnych organizacjach - ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym konfliktami zbrojnymi - formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych - wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych
--	--	---	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój</i>, <i>recykling</i>, <i>rekultywacja</i> - rozróżnia formy ochrony przyrody w Polsce - wymienia nazwy parków narodowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski - opisuje przyczyny konfliktów zbrojnych - wskazuje na mapie świata najważniejsze obszary konfliktów zbrojnych i zamachów terrorystycznych - wymienia przejawy antropopresji związanej z rozwojem rolnictwa - opisuje wpływ przemysłu i transportu na środowisko przyrodnicze - wymienia czynniki wpływające na niedobór wody na świecie - przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju - charakteryzuje filary zrównoważonego rozwoju - omawia na podstawie wykresu działania 	<ul style="list-style-type: none"> przyczyniające się do deficytu zasobów wody na świecie - opisuje działania podejmowane na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej - wymienia nazwy międzynarodowych form ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające ocieplaniu się klimatu - projektuje działania stosowane w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych - analizuje etapy relacji człowiek – środowisko - proponuje sposoby ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> regionach świata – do głodu i ubóstwa - przewiduje globalne przyrodnicze i pozaprzyrodnicze skutki zakłóceń równowagi ekologicznej - proponuje sposoby działań na rzecz zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym - wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska)
--	--	---	--	---	--

		związane z recyklingiem			
--	--	----------------------------	--	--	--